

REPERE LEGISLATIVE PRIVIND ADMINISTRAȚIA COMITATULUI TIMIȘ LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

Marlen Negrescu

În secolul al XIX-lea ca și mai târziu de altfel, legislația administrativă se află într-o permanentă modificare, legiuitorii încercând să ajusteze sistemul administrativ unor realități în mișcare, să-l facă mai eficient.

Periodic, când hățușul articolelor de lege, al paragrafelor modificate, al corecturilor făcute prin hotărâri și decrete devine sufocant și inaplicabil, se emite câte o nouă lege administrativă. Un astfel de moment al legislației regale maghiare îl reprezintă legile: XXI - referitor la municipalități și XXII - referitor la comune, din legea pe 1886 care, pe de o parte, consfințesc, iar pe de alta, anulează prevederile unor legi mai vechi devenite impropii.

Prin paragraful 1 al legii XII, comitatul Timiș, dar și orașul liber regesc Timișoara sunt investite cu atribuții municipale. Acestea le conferă autonomia, respectiv dreptul de a acționa independent în probleme interne, de a lua hotărâri și de a le aplica, de a stabili și aplica regulamente, de a-și alege, în limitele legii, funcționarii, de a-și stabili cheltuielile necesare administrației dar și de a găsi modalitățile acoperirii acestora. Municipalitatea se află în legătură nemijlocită cu guvernul depinzând direct de ministerul de interne al cărui reprezentanți au drept de control asupra sa. În același timp municipiile îndeplinesc și unele servicii ale puterii de stat. Conducătorul municipalității comitatense este comitele suprem numit prin decret regal la propunerea ministrului de interne el fiind reprezentantul puterii executive, reprezentantul guvernului pe lângă administrația autonomă a comitatului și a comunelor având drept de control asupra autorităților locale. El controlează activitatea funcționarilor centrali și externi, activitatea vicecomitelui și a primarului poate ordona deschiderea anchetelor disciplinare și dacă este cazul, poate demite funcționarii din subordine. Salariul comitelui era stabilit în funcție de mărimea teritoriului și numărul populației din comitat.

Vicecomitele este (c.f. § 56 și 57) primul funcționar al comitatului în numele căruia conduce administrația publică, acționează în toate problemele care nu intră în competența adunării generale, a comisiei administrative sau a comunelor. Preia și transmite ordinele și instrucțiunile guvernului, execută hotărârile adunării

generale, îndeplinește indicațiile comitelui, semnează documentele emise în numele municipalității comitatense și păstrează sigiliul acesteia, controlează funcționarii din subordine, repartizează banii conform bugetului, se ocupă de problemele de încartiruire a armatei și de problemele militare în general, verifică lunar caseerile comitatense, și periodic activitatea comunelor și a caseerilor acestora. Este obligat să informeze periodic comisia municipală și pe comite.

Autoritățile municipalității comitatense constau pe de o parte din funcționari centrali; vicecomitele, primnotarul, subnotarii, președintele și casierii sediei orfanale, medicul șef, revizorul, revizorul de conturi, arhivarul, veterinarul și funcționarii externi: primpretorul și pretorul, medicul de plasă, veterinarul de plasă, revizorul de conturi al plasei, primarii orașelor cu magistrat.

Organele prin care municipalitatea comitatensă își exercită atribuțiile sunt: adunările generale conduse de comite, care se întrunesc de cel puțin două ori pe an și în a căror atribuție intră crearea regulamentelor municipale, delimitarea circumscripțiilor electorale și luarea hotărârilor în problemele de interes public și comisia municipală comitatensă din care jumătate erau membri aleși, cealaltă jumătate fiind alcătuită din cetățeni care plătesc cel mai mare impozit direct către stat de pe teritoriul comitatului.

Teritoriul comitatului este subdivizat în plăși. Primpretorul (cf. §71) este primul funcționar al plășii și supraveghează comunele din subordine. Este șeful administrației, al poliției și al tuturor funcționarilor din plasă. Reprezintă în toate împrejurările guvernul, este membru de drept în comitetul comitatens și în toate societățile sau corporațiile cu caracter social, cultural sau de binefacere. Judecă contravențiile, aplică amenzi și pedepse disciplinare, convoacă și prezidează alegerile comunale. Ultima verigă a administrației o reprezintă comuna. Conform legii XXII din 1886 sunt considerate comune orașele cu magistrat, comunele mari care deși nu au magistrat sunt capabile să se achite singure de îndatoririle legale și comunele mici care din considerente materiale nu-și pot îndeplini singure îndatoririle legale și trebuie să se asocieze din această cauză cu altele.

Comuna are autonomie, își rezolvă problemele interne în limitele legale și execută instrucțiunile forurilor superioare referitoare la administrația de stat. Autoritatea comunei se extinde asupra tuturor persoanelor care locuiesc sau se află pe teritoriul ei ca și asupra tuturor proprietăților în afara celor aflate sub jurisdicția armatei sau a celor regale. Comunele își exercită atribuțiile prin reprezentanța comunală. Numărul reprezentanților depinde de numărul locuitorilor. Din reprezentanță fac parte persoanele de pe teritoriul comunei care plătesc cel mai mare impozit direct, jumătate din membrii aleși și autoritățile locale. Reprezentanța comunală ca organ deliberativ își exercită atribuțiile prin hotărârile luate în cadrul adunărilor generale stabilite prin regulamentul comunal. Conform aceleiași legi antistia comunală este compusă în cazul comunelor mici din jude,

locțiitor al acestuia, doi jurați, notarul cercual, tutorele cercuar și medicul cercual. În cazul comunelor mari, în afara judeului și a locțiitorului acestuia, mai intră în componență și patru membri ai reprezentanței, casierul, notarul, tutorele și medicul comunal. În cazul orașelor autoritățile sunt: primarul, căpitanul poliției, consilierii, primnotarul și notarii, procurorul șef, asesorii sedriei orfanale, casierul, revizorul de conturi, tutorele public, arhivarul, medicul, veterinarul, inginerul și alți funcționari publici încadrați conform necesităților locale.

În atribuțiile administrației comunale intră întocmirea regulamentelor, stabilirea și adunarea impozitului comunal, întreținerea drumurilor comunale și a mijloacelor de transport, edificarea și întreținerea școlilor comunale, paza de câmp, paza comunală și pompierii, ajutoarele săracilor, autoritatea tutelată, conscrierea tinerilor incorporabili și a rezerviștilor, conscrierea populației în vederea stabilirii impozitelor către stat și încasarea acestora etc.

În cazul municipiului orașenesc, primul său funcționar era primarul care, în această calitate, este președintele consiliului municipal, preia și execută ordinele și instrucțiunile guvernului, îndeplinește indicațiile comitetului, semnează documente emise în numele municipiului și este deținătorul sigiliului, supraveghează funcționarii municipali și ia măsurile necesare în problemele care îi intră în atribuție conform legii. În componența consiliului municipal intră alături de primar, căpitanul poliției, consilieri, primnotarul și procurorul șef. Comisia municipală precum și adunările generale sunt organizate asemenea celor comitatense.

Pe baza legii administrative din 1886 adunarea generală a stabilit în 1887, regulamentul de organizare a municipalității comitatului Timiș. Capitolul I al acestui regulament stabilește împărțirea teritoriului comitatului în 11 plăși și două orașe cu magistrat (Vinga și Vela Crkva). Capitolul II cuprinde statutul de funcții, iar capitolul III delimitează cu precizie sfera de competență a funcționarilor centrali și a funcționarilor externi (la nivel de plașă). Prin regulament (nr. 1050/1886) este stabilit numărul și data ținerii adunărilor generale ca și ordinea de zi a acestora. Regulamentele stabilesc salarizarea funcționarilor, anchetele disciplinare pornite împotriva acestora, cuprind prevederi privind pensionarea și fondul de pensii, stabilesc impozitele comitatense și modalitățile de impunere. Unele regulamente se referă la activitatea caserilor comunale, la probleme sanitare ale comunelor, la creșterea animalelor. Este reglementată funcționarea sedriei orfanale, activitățile industriale și meșteșugărești, transporturile, paza contra incendiilor, aplicarea amenzilor, evidența cetățenilor străini, contribuția în muncă, funcționarea cârciumilor și cafenelelor, tăierea animalelor, ajutorarea săracilor, piețele săptămânale.

Legea administrativă din 1886 a fost în continuare perfecționată prin adăugarea, respectiv anularea unor paragrafe, fiind încă în vigoare în primul deceniu al secolului al XX-lea.

BIBLIOGRAFIE

- x x x *Magyar törvénytár, 1884-1886, évi törvénczikkék*, Budapest, 1897.
Duptza Ferencz, *Temesvármegye községeinek háztartási és legelőgazdászati kézi könyve*,
Timișoara, 1910.
x x x, *Magyar közigazgatási törvények, közigazgatási Példatár*, Budapest, 1915.
x x x, *Temes Vármegye Szabályrendeletei*, Timișoara, 1895.
Gavril Ursu, *Dicționar enciclopedic administrativ*, Cluj, 1935.

LEGISLATIVE ACTS CONCERNING THE ADMINISTRATION OF THE TIMIS COUNTY AT THE END OF THE 19th CENTURY

S u m m a r y

The paper presents certain changes in the royal Hungarian administrative legislation, made in order to ensure a greater efficiency.

It details the stipulations of the 1886 Administrative Law articles regarding municipalities (art. XXXI) and communes (art. XXII).